

Het Koninklijk Nederlands Circus Carré

Oscar Carré 1845-1911

HET Koninklijk Nederlands Circus Carré was voor de vorige generatie Nederlanders een begrip en als Carré ergens zijn circus opbouwde, kon men er van verzekerd zijn, dat een dankbaar publiek elke voorstelling het circus vulde.

Mijn grootvader, die in de Waterstraat te 's-Hertogenbosch in een gezellig groot, ouderwets huis woonde, had altijd een abonnement als Circus Carré daar op de Grote Markt in het centrum der stad een maand lang voorstellingen gaf. Hij was kunstschilder van professie en wilde graag het circus kunnen in- en uitlopen, omdat hij er veel tekende en schilderde. Maar véle Bosschenaren gingen een paar maal per week een gezellige avond bij Carré doorbrengen, waar men behalve het sprookjesachtige 'Waterballet' kon genieten van Carré's prachtige Trakehner hengsten en vooral van het nummer van zijn knappe dochter, Kätchen Carré als 'La dame Blanche' op haar fraaie witte paard. Want de komst van een circus was in vroeger, rustiger tijden dan nu, een gebeurtenis en vooral die van Circus Carré, omdat Oscar Carré met zijn familie door zijn charme en beminnelijkheid overal zeer populair en bemind was. Hij was dan ook in elke stad de gast van de elite, die hem bij zich thuis uitnodigde, terwijl hij ook veel in de officierssociëteiten in de garnizoensplaatsen toefde. En altijd was het een grote gebeurtenis, wanneer hij een enkele keer zijn dochter Kätchen meebracht, de lieveling van de familie, op wie alle jongelingen en ook ouderen in Nederland in die tijd verliefd waren.

Oscar Carré was een hoffelijk man, vol met attenties en men kan zich natuurlijk zeer goed de vreugde voorstellen van een arts uit Berlicum, die hem van een kwaal had afgeholpen, toen hij van de circusvorst op een goede dag uit dankbaarheid een mooi paard ten geschenke kreeg, omdat de circusdirecteur wist, dat de medicus veel van paarden hield.

Het was jammer, dat het circus later niet meer in Den Bosch op de Markt zijn houten tent mocht opslaan, omdat de omwonenden te veel last hadden van het gebrul der leeuwen.

Ook in circuskringen was Oscar Carré een zeer beminde figuur, die de gentleman onder de circusvorsten werd genoemd. Hij zorgde voor zijn mensen als voor zijn eigen familie. Zag hij, dat iemand zich in moeilijkheden bevond, dan rustte hij niet,

voordat hij wist, wat er aan de hand was. En hij deed alles om – indien dit in zijn vermogen lag – een eind te maken aan het verdriet of de zorgen. Waren er zieken, dan had hij daarvoor de grootste belangstelling, reed met zijn dogcart met een span prachtige paarden ervoor naar het ziekenhuis om de patiënt te bezoeken en gaf een pas-herstelde artiest nog enige tijd vrij om weer op krachten te komen, terwijl de gage al die tijd normaal werd doorbetaald. Gingen de zaken goed, dan betaalde hij de gage vroeger uit, omdat hij wist, hoe zijn artiesten dikwijls om geld verlegen konden zitten.

Later, toen hij wat op leeftijd kwam, kocht hij een buiten te Heesch bij Nijmegen, waar de familie dan dikwijls bijeenkwam en waar ook Kätchen, die door haar huwelijk het circusleven spoedig vaarwel zegde, nog wel eens kwam logeren.

Er was een huisonderwijzeres in de familie, waar het zeer internationaal toeging en waar vele talen door elkaar werden gesproken. Toen deze voor het eerst kwam, liep het jongste dochttertje in beugels, omdat ze over een houten paardje gevallen was, hetgeen haar noodlottig geworden was. Het meisje had juist de grootste pret, omdat haar vader door de kamer kroop en zij op zijn rug zat om 'paardje te spelen'. Toen dat spelletje was afgelopen, kwam ze met een echt roulettespel op de huis-lerares af en zei: 'That is our Monte Carlo'. Het meisje hield het meest van haar zuster Kätchen, ze raakte nooit over haar uitgepraat en zei altijd van haar: 'Everything about Kitty is beautiful'. Tot de lerares zei ze altijd, als de lessen waren afgelopen: 'The compliments nach zu Hause'.

Een thans zeer bejaard heer uit Borculo, die in de grote dagen van Carré in Amsterdam studeerde, bracht haast elke avond in Carré door. Niet alleen, omdat hij zoveel van het circus hield, maar vooral omdat hij zo verliefd was op de knappe Kätchen. Met het gevolg, dat ongeveer zijn gehele zakgeld terechtkwam in de handen van tante Toos, de bekende cassière van het circus. Telkens als Kätchen op haar prachtige, witte paard de piste binnenreed, begon zijn hart sneller te kloppen. En als het circusmeisje aan de habitué dan een glimlachje schonk, was hij de gelukkigste jongeling ter wereld.

In Amsterdam genoot het circus Carré ook een bijzondere populariteit, omdat het een geregelde gast was op de Amsterdamse kermis.

Oscar stond in de gunst bij het Koninklijk Huis en vooral bij Koning Willem III. Bij diens zilveren jubileum en bij het bezoek van de Tsaar van Rusland aan Amsterdam was er een grote optocht georganiseerd, waaraan ook Oscar Carré met zijn uitzonderlijk paardenmateriaal meedeed. De circusvorst reed op een prachtig paard voorop in de cavalcade van zijn circus. Toen hij de voor het Paleis op de Dam opgestelde vorsten passeerde, trad hij met zijn schimmel uit het gelid en liet

het edele dier als eerbewijs een diepe kniebuiging maken, een gebaar, dat door de koning en zijn hoge gasten bijzonder op prijs gesteld werd. Hij werd later uitgenodigd met zijn gezelschap op Het Loo een privé-voorstelling te geven en deze viel zo in de smaak, dat op 7 mei 1870 aan het circus het predikaat Koninklijk gegeven werd. De familie Carré had inmiddels door naturalisatie de Nederlandse nationaliteit verworven.

Jaren later assisteerde Oscar Carré wederom met zijn circus om de feestelijkheden tijdens een hoog buitenlands bezoek aan Amsterdam meer kleur te geven. De toenmalige Sjah van Perzië bezocht officieel met groot gevolg Amsterdam. De Perzische gasten logeerden in het Amstel Hotel, dat nagenoeg geheel voor hen was gereserveerd. Het gemeentebestuur van de hoofdstad wist niet goed welk amusement men de hoge gasten kon aanbieden. Ten einde raad kwam burgemeester mr. G. van Tienhoven op het lumineuze idee Carré, die toen in het buitenland op tournee was, met zijn gezelschap te laten overkomen. Er werden voor die gelegenheid twee gala-avonden georganiseerd en bij het samenstellen van het programma werd er danig rekening gehouden met de belangstelling van de Sjah voor veel vrouwelijk schoon in luchtige kledij. Derhalve zorgde Carré voor veel balletmeisjes en vrouwelijke figuranten, die aan de balletten en de oosterse pantomime zouden meedoen. Het circus werd bont versierd en voor de Sjah en zijn gevolg werden ere-loges geplaatst. Het gehele personeel en ook de artiesten waren uitgedost in Arabische gewaden.

De voorstellingen, die beide door de hoge gasten werden bijgewoond, waren briljant en de Sjah amuseerde zich kostelijk. Hij gaf telkens het sein voor applaus en zette, toen het 'Corps de Ballet' in de piste verscheen, zijn gouden bril eens extra recht. In de pauze betuigde hij aan Oscar Carré zijn grote tevredenheid over de voorstelling en inviteerde alle balletmeisjes en figuranten voor een souper. Aan het einde der voorstelling benoemde hij Carré enthousiast tot Ridder in de Orde van de Leeuw en de Zon van Perzië.

Oscar Carré was alom bekend door de prachtige paarden, die hij in zijn stal had staan en door zijn dressuren. Het optreden met zijn twaalf Trakehner hengsten werd beschouwd als een der beste dressuurnummers uit die tijd. Beroemd in de circusgeschiedenis is de wedstrijd tussen Oscar Carré en Ernst Renz, zijn grootste concurrent, die ook een groot circus had en die ook een prachtige stal met paarden bezat. Renz meende, dat hij Carré's twaalf beroemde Trakehner hengsten evenals Oscar Carré tegelijk in hoogstand kon brengen. Carré nam de uitdaging aan en terwijl het hem dadelijk gelukte de paarden in één ruk op de achterbenen te krijgen, faalde Renz er erbarmelijk in. Het publiek van kenners in het stampvolle circus juichte Oscar toe, omdat hij de grote paardenman Renz een lesje gegeven had en hij werd verder in

Europa beschouwd als de beste paardendresseur uit die tijd en met eerbewijzen overstelpt. Van Keizer Franz Joseph kreeg hij een pijp, waarop hij in het klein gebeeldhouwd zichzelf en zijn Trakehner hengsten op de achterbenen staand terugvond en welke pijp thans in het bezit is van de grootindustriël, de vatenkoning, de heer B. van Leer.

Intussen had Oscar Carré te Amsterdam een eigen circusgebouw gekregen, omdat de kermissen in Amsterdam waren afgeschaft en hij dus zijn tent niet meer op het Amstelveld kon opbouwen. Dit oorspronkelijk houten gebouw, – de façade van steen werd er voor gebouwd – was aan de Amstel neergezet en hier vierde Oscar Carré zijn grootste triomfen. Maar hij maakte ook tournées door Europa en op een dezer tournées vond de grote spoorwegramp plaats, waarbij hij zijn eerste vrouw, de schoolrijdster Amalia Salamonsky, verloor. Het circus reisde toen per extratrein van 's-Hertogenbosch naar Hannover met al zijn dieren, mensen en materieel. Bij het stadje Kirchlingen had een botsing plaats met een boemeltrein, door onoplettendheid van de machinist, die door een onveilig signaal was gereden. Oscar Carré zat met zijn vrouw in het eerste personenrijtuig. Hij werd uit de coupé geslingerd, die totaal versplinterde, en kwam in een veld terecht, weliswaar gewond, maar niet ernstig. Amalia werd echter met ingedrukte borstkas uit de resten van het rijtuig gehaald en bleek reeds overleden. Kätchen, de dochter, die naast haar moeder zat, kwam met de schrik vrij. De spoorwegmaatschappij vergoedde de schade, maar het circus kon niet verder optreden.

Bij de begrafenis van Amalia Carré was de belangstelling van de gehele Europese circuswereld zeer groot, terwijl er ook afgevaardigden waren van het gemeentebestuur van 's-Hertogenbosch, die een krans op het graf legden. Hoewel Oscar Carré daarna nog tweemaal in het huwelijk getreden is, is hij het verlies van zijn eerste vrouw nooit te boven gekomen. Hij overleed in 1911 en hij had een vorstelijke begrafenis, waarbij geheel Amsterdam tegenwoordig was. Hij werd in het familiegraf op Zorgvlied bijgezet.

Nog is de naam Carré niet geheel uit de circusgeschiedenis verdwenen, maar de grote tijd voor deze familie is voorbij, want Oscar en diens vader Willem, die het circus hadden opgebouwd, zijn nooit meer door nazaten opgevolgd, die de allure en de kennis van deze twee circusgroten hebben gehad. En in Amsterdam is Theater Carré met zijn jaarlijkse wintercircus Strassburger, waarin de twaalf Friese hengsten de twaalf Trakehner hengsten hebben vervangen, het enige wat nog uit die grote vervlogen tijd van deze circusdynastie is overgebleven.